సాహిత్యంలో విప్లవం

చరిత్ర, శిల్పం, స్వీయానుభవాలు

శ్రీశ్రీ

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

సాహిత్యంలో విప్లవం

చరిత్ర, శిల్పం, స్వీయానుభవాలు

శ్రీశ్రీ

(వ్యాసాలు, ఉపన్యాసాలు, ఇంటర్వ్యూలు)

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

ఎమ్‌హెచ్ భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్‌టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర

హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 040 - 27660013

ISBN 978-93-84162-04-7
97307

ప్రచురణ సంఖ్య : 1233

ప్రథమ ముద్రణ : జనవరి, 2012
ద్వితీయ ముద్రణ : మార్చి, 2014

వెల : ₹.100/-

ప్రతులకు
ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్
1-1-187/1/2, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27608107

బ్రాంచీలు
హైదరాబాద్, విజయవాడ, విశాఖపట్నం, తిరుపతి, ఖమ్మం,
హన్మకొండ, నల్గొండ, గుంటూరు, ఒంగోలు, కరీంనగర్

ముద్రణ
ప్రజాశక్తి డైలీ ప్రింటింగ్ ప్రెస్, హైదరాబాద్
website : www.psbh.in

విషయసూచిక

	మా మాట		 5
I.	1.	కవిత్రయం	 6
	2.	కవిత్రయం : తిక్కన	 11
	3.	తెలుగు సాహిత్యంలో గూఢత - వేమన	 15
	4.	నూరేళ్ల సాహిత్యం	 19
II.	5.	శ్రుతులు	 27
	6.	నా తొలి రచన	 30
	7.	నా కవిత్వం : ఒకటి	 32
		రెండు	 41
	8.	బాధ కవిత్వానికి పర్యాయపదం	 45
	9.	'మహాప్రస్థానం' కథ (నా మాట)	.... .48
	10.	సౌలభ్యం	.... .52
	11.	లేఖ	 54
	12.	వాగ్దానం	 56
	13.	పాతికేళ్ల సాహిత్యం	 58
	14.	కవితా యాత్ర	 62
III.	15.	సాహిత్యంలో విప్లవం	 63
	16.	సాహిత్యం ఎందుకు? ఎవరికి?	 67
	17.	సాహిత్యంలో పాతా కొత్తా	 71
	18.	ఈ నిర్లిప్తత తాత్కాలికం	 74
	19.	ఆధునిక సాహిత్యం	 83
	20.	సజీవ రచన	 85
	21.	సాహిత్యంలో లెనిన్	 86

22.	విప్లవాల యుగం	 91
23.	ఆధునిక కవిత	 95
24.	చారిత్రిక పరిణామం	 101

IV.	ఇంటర్వ్యూలు	 106

25.	దిగంబర కవులతో ముఖాముఖి	 107
26.	ఆధునిక అష్టావధానం	 117
27.	కళారూపం	 133
28.	కళా చైతన్యం	 138
29.	వికృత వ్యవస్థ	 143
30.	విప్లవ యుగం	 153
31.	సాహిత్య సమస్యలు	 157
32.	విప్లవతత్వం	 160
33.	విప్లవ సాధన	 165
34.	నాస్తికత్వం	 169
35.	మన వ్యవస్థ	 172
36.	ఎన్నికలు	 176
37.	ప్రాంతీయ పార్టీ	 177
38.	అగ్ని పర్వతంతో అరగంట	 179
39.	జరుగుబాటు- తిరుగుబాటు	 188
40.	సామ్యవాదం నా గమ్యం	 190

మా మాట

సాహిత్య శిల్పం, చరిత్ర, స్వీయానుభవాలు, సామాజిక రాజకీయాంశాలపై మహాకవి శ్రీశ్రీ వివిధ సందర్భాల్లో వెలువరించిన వ్యాసాలు, ఉపన్యాసాలు, ఇంటర్వ్యూల సంకలనం ఇది. దశల వారీగా వివిధాంశాలపై ఆయన భావాలు తెలుసుకోవడానికి ఈ చిరు సంకలనం వీలు కలిగిస్తుంది. విభాగాల విభజన కూడా ఆ ప్రకారమే జరిగింది. ఇంటర్వ్యూల విషయంలో మాత్రం ఏ ప్రత్యేక విభజన జరగలేదు. వివిధాంశాలపై నేరుగా ఆయన భావాలు తెలుసుకోవడానికిగాను ఎక్కువ ఇంటర్వ్యూలను పొందుపర్చాము. ఇందులో అభిప్రాయాలన్నింటితో అందరూ ఏకీభవించాలని లేదు.

శ్రీశ్రీ రచనల సేకరణకు వస్తే షష్ఠిపూర్తి సందర్భంగా 1970లో మొదట కె.వి. రమణారెడ్డి విశేష శ్రమతో సంపుటాలను వెలువరించారు. తర్వాత చలసాని ప్రసాద్ తదితరులు వాటిని విస్తరించడంతో పాటు ప్రధానంగా పాద పీఠికలను జత చేశారు. ఆ విధంగా శ్రీశ్రీ సాహిత్య సర్వస్వం అనదగిన సంపదను సమకూర్చారు. వాటిని తర్వాతి కాలంలో అనేక మంది అనేక రకాలుగా వినియోగించారు. పునర్ముద్రించారు. ఈ సంకలనమూ అలా వెలువడుతున్నదే. వాటిని తొలుత ప్రచురించిన, సేకరించిన వారికి కృతజ్ఞతలు.

శ్రీశ్రీ శత జయంతి సందర్భంగా 2010లో మేము ప్రచురించిన "శ్రీశ్రీ సాహిత్యం సమకాలీనత", "శ్రీశ్రీ జయభేరి" పుస్తకాలు విస్తృతాదరణ పొందాయి. వ్లదీమర్ మయకోవస్కీ రచించిన లెనిన్ కావ్యానికి శ్రీశ్రీ అనువాదం కూడా పునర్ముద్రించాము. అదే కోవలో ఇప్పుడు వస్తున్న "సాహిత్యంలో విప్లవం" సంకలనం కూడా అక్షరాభిమానుల అభిమానం చూరగొంటుందని ఆశిస్తున్నాము.

- ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

కవిత్రయం

"నమస్తే శ్రీశ్రీ! మీతో మాట్లాడ్డానికొచ్చాను. నా పేరు శ్రీశ్రీ."

"నమస్తే! నమస్తే! నాతో మాట్లాడ్డానికి పనికట్టుకొని రావాలా! నేనే వొచ్చి ఉండేవాణ్ణి!"

దానికేంలేండి, నా దగ్గరికి మీరు రావడం వంటిదే మీ దగ్గరికి నేను రావడం! సిగరెట్ కావాలా?"

"కాల్చడం కానివ్వండి, మీరు కాలుస్తూంటే నేను కాలుస్తున్నట్టే!"

"మనిద్దరి గొంతుకలూ ఒకేలాగే ఉన్నాయి."

"పోనీ నా గొంతుక మార్చనా?"

"వొద్దు వొద్దు"

"ఏదో అడగాలన్నారు? అడగండి."

"తెలుగు సాహిత్యం అంతట్లోకి ముగ్గురే మహాకవులున్నారని మిత్రుల దగ్గర మీరు చేసిన Statementని కాస్త విపులీకరించి విశదీకరిస్తారా!"

"ఔనౌను. కొంతమందికి కోపం వస్తే రావచ్చుగాని నేను తిక్కన, వేమన, గురజాడలను ముగ్గురిని మాత్రమే మహాకవులుగా అంగీకరిస్తాను. కవిత్రయం అంటే వారు ముగ్గురే! ఇంగ్లాండు వంటి దేశంలో వెయ్యి సంవత్సరాలకు ఒక్కడే ఒక్క మహాకవి ఆవిర్భవించాడు. షేక్స్పియర్! మన వెయ్యేళ్ళ సాహిత్య చరిత్రలో ముగ్గురు ప్రపంచ కవులు పుట్టడం విశేషం కాదూ?"

"శ్రీశ్రీ! లోపాయికారీగా అడుగుతున్నాను. నువ్వూ ఒక ప్రపంచ కవివేనా?"

"కాదు. మరో ప్రపంచ కవిని!"

"ప్రపంచంలో ఈనాడు ప్రథమ భాషగా పరిగణింపబడుతున్న ఇంగ్లీషు కన్నా తెలుక్కి నువ్వు పై చెయ్యి ఆపాదించడం ప్రమాదం కదూ?"

"మీరు మీరు అని ప్రారంభించి నువ్వు అని నకార ప్రయోగం చేస్తున్నావంటే నా మీద నీ గౌరవం ఎంత తగ్గిపోయిందో కనబడుతూనే ఉంది. ఇంగ్లీషు కన్న తెలుగు గొప్ప భాషని ఎవరన్నారు?"

"ప్రపంచంలో కల్లా గొప్ప భాషయిన ఇంగ్లీషులో ఒక్కడే మహాకవిన్నీ, ప్రపంచంలో పదోరేటు భాషయిన తెలుగులో ముగ్గురు మహాకవులూనా? ఎవరైనా వింటే నవ్విపోరూ?"

"నేను చెప్పింది వింటే నవ్విపోరు. సర్వతోముఖంగా అభివృద్ధి పొందిన ఆంగ్లభాష ఒకే మహాకవిని ప్రసవించింది. ఇప్పటికీ కవిత్వానికి కొలబద్ద షేక్స్పియరే! మరి తెలుగు మాట! ఇది గాలిలో పుట్టి అడవిలో పెరిగింది! కాని కవులను కనడంలో తెలుగు తల్లిదే World Record అమెరికాలో ఒక చదరపు మైలుకి వందమంది కోటీశ్వరులంటే తెలుగు నేలలో అడుగడుగునా ఒక కవి! వీళ్ళలో అధిక సంఖ్యాకులు క్షుద్రకవులే కావచ్చు గాక! ఇంత కవితా వ్యాసంగం ఉన్న దేశం యింకోటి లేదంటే ఒప్పుకుంటావా?"

"పారశీకదేశం అలాంటిదేనట!"

"ప్రాచీన కాలంలో! మరి ప్రస్తుతం మాట!"

"మాట వరసకి నీ మాటతో ఏకీభవించాననుకో? ఆ తర్వాత!"

"ఇంతమంది కవులను కన్న దేశంలో కనీసం ముగ్గురైనా మహాకవులు కావడంలో విడ్డూరం ఏముంది?"

"అయితే ఆ లెక్కని ముగ్గురే అన్న మాటేమిటి మూడువందలమంది మహాకవులున్నారనుకోకూడదూ?"

"అది మనం మహాకవి అనే మాటకు చెప్పుకునే అర్థం మీద ఆధారపడుతుంది."

"ఏవిటో ఆ అర్థం?"

" ఏ కవి యొక్క ఆవిర్భావం వల్ల ఈ ప్రపంచం యింకో అడుగు ముందుకు వేసిందో ఆ కవే మహాకవి."

"ఒక అడుగు వెనక్కి పెట్టించిన వాణ్ణి కూడా మహాకవిని ఎందుకనకూడదు?"

"ఓ, భేషుగ్గా అనవచ్చు. కాని అటువంటి వాళ్ళందరినీ నా జాబితానించి వడబోయడం వల్లనే ముగ్గురు మహాకవులు మిగిలారు. లేకపోతే శ్రీనాథుడు మహాకవి అని అంగీకరించడానికి నా కభ్యంతరం ఏమిటి? ఈనాడు శ్రీనాథుడంతటి వాడైన విశ్వనాథ సత్యనారాయణని నేను ఎంత గౌరవిస్తానో నీకు తెలియదా? వీలయితే యీ ప్రపంచాన్ని వెయ్యేళ్ళు వెనక్కి తీసుకుపోదామని విశ్వనాథ ప్రయత్నిస్తాడు. నా కతనెప్పుడూ నన్నయభట్టు లాగ కనపడ్డానికి కారణం ఇదే."

"ఈ ముందుకు పట్టికెళ్ళడం వెనక్కి పట్టించడం నాకేవిటో బోధపడటం లేదు శ్రీశ్రీ. కందెనమీద కూర్చున్న ఈగ చక్రాన్ని తానే నడిపిస్తున్నాననుకున్నట్లే ఈ కవిగాళ్ళు కూడా తమ కవిత్వంతో ప్రపంచాన్ని నడిపిస్తున్నామనుకుంటున్నారేమో?"

"నువ్వప్పుడప్పుడు హఠాత్తుగా వేదాంతివైపోతూ ఉంటావని నాకు తెలుసు! ఏమీ లేదనుకుంటే ఏమీలేనిదయిపోదు. ఈ ప్రపంచం ఉంది. ఇందులో కవులున్నారు. కవులనీడ ప్రపంచం మీద పడుతుంది. ప్రపంచం కవుల మీద తన ప్రేరేపణ ముద్రిస్తుంది. నువ్వు నన్ను వేళాకోళం చెయ్యడానికి తీసుకొచ్చిన ఈగా, కందెనా ఉపమానం తప్పు. కవికీ ప్రపంచానికీ ఉన్న సంబంధానికి సరియైన ఉపమానం చెప్పాలంటే అణువూ విశ్వం అంటాను నేను. అణువు తనలోనే ఈ విశ్వపు పరిణామాలన్నింటినీ అనుభవిస్తుంది. అలాగే కవి కూడా."

"అయితే నువ్వూ ఒక అణువువే! నీకు నచ్చిన ఇద్దరు కవులను పట్టుకొని వీళ్ళు తప్ప తెలుగులో మరి కవులే లేనట్టు మాట్లాడుతున్నావు."

"నాకు నచ్చినందువల్ల వీళ్ళు మహాకవులు కాలేదయ్యా శ్రీశ్రీ. మహాకవులు కావడం వల్ల వాళ్ళు నాకు నచ్చారు."

"ఇంకో భాషనించి భారతాన్ని తెనిగించిన తిక్కనా, అయిదారువందల ఆటవెలది పద్యాలు చెప్పిన వేమనా, జీవిత కాలమంతా రాసిన డైరీలూ, ఉత్తరాలూ కూడా కలిసి ముద్రించినా అరవీసెడు బరువుండని గ్రంథం చేసిన గురజాడా నీ మహాకవులు! ఆశ్చర్యంగానే ఉంది."

"అదిగో నా కందుకే కోపం వస్తుంది.

బండెడు చెత్తను ఛంద

శ్చుండంగా సంతరించి స్వారస్యం చూ

డండని రంకెలు వేస్తే

చెండాడెద నట్టివారి సిరిసిరిమువ్వా."

"సరి సరి గుణం ప్రధానం కాని రాశి కాదని నేనూ ఒప్పుకుంటానులే. వీళ్ళ గొప్పతనం ఎక్కడుందో చెప్పు."

"తిక్కన గాని, వేమనగాని, గురజాడ గాని రాసిందంతా అద్యంతం నాటకం. నాటకంలోనే కవిత్వం పరాకాష్ఠ అందుకుంటుంది.వేమన్న రాసిన ప్రతీ పద్యం ఒక నాటకం అనుకో. ఆ మాటకొస్తే వేమన్న జీవితమంతా ఒక నాటకమే. ఆటవెలది ఛందస్సు అతని నాటకరంగం. నాలుగు పాదాలలో విశ్వదాభిరామ వినురవేమ అని ఆఖర్ని అనక తప్పదు కదా. ఇక మిగిలిన వతనికి మూడే పాదాలు. ఆ మూడు పాదాలలో మూడు లోకాలకీ ముళ్ళు కట్టిన వేమనన్నని మహాకవిగా గుర్తించని వాళ్లు వెర్రివాళ్ళు. సాధారణంగా తన పద్యంలో వేమన్న యేంచేస్తాడో తెలుసా? Marx చెప్పిన Thesis ల Antithesis synthesis చూపిస్తాడు. చూడు మొదటి పాదంలో సంగతి చెబుతాడు. సరీగా దానికి వ్యతిరేకమైన భావాన్ని రెండో పాదంలో చెబుతాడు. ఈ రెండూ ఒకదానితో ఒకటి పోరాడుతూ వుంటే మూడో పాదంలో తానుగా సాక్షాత్కరించి సమన్వయం చేస్తాడు. ఉదాహరణకి ఉప్పుకప్పురం పద్యమే తీసుకో.

"ఉప్పు కప్పురంబు నొక్క పోలికనుండు" అని మొదటి పాదంలో చెప్పి ఆ వెంటనే రెండవ పాదంలో–

"చూడ చూడ రుచుల జాడవేరు" అంటాడు.

"ఈ పరస్పర వ్యతిరేక శక్తుల సంఘర్షణలోంచి ఒక సమన్వయం, ఒక ఉపదేశం, ఒక నీతి.

"పురుషులందు పుణ్య పురుషులు వేరయా" లాంటిది మన కందిస్తాడు. నీతి పద్యాలు కవిత్వమేమిటని ఈసడించే వాళ్ళు లోతులు చూడగలిగిన వాళ్ళని నేననుకోను. ఎవడేనా

వచ్చి తగుదనమ్మా అని మనకి నీతి బోధించబోతే మనకి తల నొప్పిగా ఉంటుంది. కాని హితోపదేశం చెయ్యలేనివాడు కవి కానేరడు. లోకహితాన్ని సంపాదించడం కవి బాధ్యత. ఈ నీతిని ప్రభు సమ్మితంగా కాకుండా కాంతా సమ్మితంగా బోధించడమే కవి యొక్క ప్రత్యేకత. ప్రజలలో ఒకడై ప్రజల భాషలో పలికినవాడు వేమన. తిక్కన కూడా అంతే. సమకాలం వారి కెదురు తిరిగి వారు ససేమిరా ఒప్పుకోని నీతిని బోధించాడు. తిక్కన రాసినదంతా వాడుక భాషే అని ఈ లోకం ఎప్పుడు గుర్తిస్తుందో కదా? గిడుగు పండితుడు ఈ విశేషాన్ని మొట్ట మొదటిసారిగా గుర్తించాడు. తెలుగు వాడకపు తీరు తీయాలను తిక్కనలోనే చూడాలి. మనం మాట్లాడుకొనే భాషలో ఎన్నెన్ని రకాల రమణీయకాలున్నాయో అవన్నీ తిక్కనలో గోచరిస్తాయి. తిక్కన భారతంలోని పాత్రలంతా తెలుగు వ్యక్తులు. వాళ్ళ కష్ట సుఖాలనే మహాభారతం చేశాడు కవి. తిక్కన ఒక విధంగా, వేమన మరో విధంగా చేసిందాన్నే గురజాడ ఇంకో రకంగా చేశాడు. తిక్కన వేమనల రచన పరోక్ష నాటకం అయితే గురజాడ ప్రత్యక్షంగానే సాక్షాత్తు ఒక నాటకం రాశాడు. అతని గేయాలూ, కథలూ అన్నీ నాటకలే సుమా!

"పెరిగి విరిగితి విరిగి పెరిగితి

కష్ట సుఖముల సారమెరిగితి

అన్న గీతం ఏడు నిలువుల లోతులో జరిగిన ఒక జీవిత కాలపు నాటకం.

"దేవుడు చేసిన మనుషుల్లారా

మనుషులు చేసిన దేవుళ్ళారా మీ పేరేమిటి?"

అన్న కథ ఆది మధ్యాంత రహితమైన విశ్వ నాటక రంగం మీద మహాకవి గురజాడ ఆడించిన మేటి నాటకం. పుత్తడి బొమ్మ పూర్ణమ్మ ఇంకో ఏకాంక నాటిక".

Mister శ్రీశ్రీ! నీకిష్టమైన రచనైతే అది నాటకమూ, కాకపోతే గాలి బుడగ, గురజాడ రాసిన ఉత్తరాలు కూడా నాటకాలే అనేద్దూ దీనికంతేమిటి?"

"తప్పకుండా అంటాను".

"గురజాడ ఉత్తరాల్లో కావలసినంత డ్రామా వుంది. అసలు గురజాడ యావత్ప్రపంచాన్నీ ఒక నాటకకర్త కళ్ళతో చూస్తాడు. ప్రపంచం అంతటికీ ఒక్కడే షేక్స్పియరున్నాడు." సంస్కృతంలో ఇద్దరే మహాకవులున్నారు. కాళిదాసూ, శూద్రుకుడూ మన తెలుగులో ముగ్గురు. తిక్కన, వేమన, గురజాడ!"

"వీళ్ళు ముగ్గురూ మహాకవులని ఒప్పుకుంటాను కాని తతిమ్మావాళ్ళు కాదంటే మాత్రం ఒప్పుకోలేను శ్రీ శ్రీ."

"ఆ సంగతి మరో మాటు మాట్లాడుకుందాం శ్రీశ్రీ"

"అంటే Thesis మాత్రమే చెప్పి Antithesis మానేద్దాం అనా?"

"ఇప్పుడు మనలో మనం వాదించుకోవడంలో ఒక సంఘర్షణ ఎలాగూ ఉండనే ఉంది కదా?"

"అయినా ఏ ప్రామాణ్యాల ప్రాతిపదిక మీద మనం ఈ చర్చ సాగించామో వాటిని అంగీకరించని వారి మాటో?"

"అటువంటి వారు మరైవైనా ప్రామాణ్యాలు చూపించాలి."

"ఎందుకు చూపించాలి? ఇంత విశాల ప్రపంచంలో ఎందరో కవుల స్థానం ఉంది. వీళ్ళందరికీ విలువలు కడుతూ కూర్చోడమేనా మనం చెయ్యవలసిన పని. బహుశా అది కాలం చెయ్యవలసిన పనేమో!"

"కాలం కాలం అంటావు. కాలం అంటూ వేరే ఎక్కడ? కాలం అంటే మనమే."

"మరి తిక్కన వేమనలతో బాటు నన్నయ, శ్రీనాథులు కూడా కాలం పరీక్షకు అంటే మన అభిరుచుల సంతృప్తికి తగినవారే కదా? వారికి మహాకవులని గొప్ప విమర్శకులు కూడా గుర్తిస్తున్నారే."

"కొంతమందికి సంప్రదాయానికి నిలబెట్టాలని వుంటుంది. కొందరికి సంప్రదాయాన్ని ప్రతిఘటించక తప్పనిసరి అవుతుంది. అనాది సిద్ధంగా ఈ సంఘర్షణ జీవితంలోవలెనే సాహిత్యంలోనూ వస్తూనే ఉంది.

ఒక గొప్ప విప్లవ కవికి ఎదురుగా ఒక ఛాందస కవి కూడా ఉంటాడు. అంతేకాదు ఒక్కొక్క గొప్ప విప్లవోద్యమంగా వచ్చిన కవితా విధానం కూడా కాలక్రమాన సాంప్రదాయకమయిపోతుంది. భావకవిత్వం సరీగా అలాగే పనిచేసింది. భావికవిత్వం తెచ్చిన తిరుగుబాటు ప్రబంధ కవిత్వం మీదా! శతావధానుల మీదా! ఈనాటి యువకవుల మీద సానుభూతి ఉన్నవారు నన్నయ శ్రీనాథుల దగ్గరికి పోతారు. విప్లవం కావలసినవాళ్ళు వేమన, గురజాడల మార్గం అనుసరిస్తారు. ఇష్టమైన విషయాలను సులభంగా చెప్పేస్తారు. సులభమైన దాన్ని కూడా క్లిష్టంగా చెప్పాలనే వాళ్ళకి వీళ్ళు నచ్చరు."

"శ్రీశ్రీ ఒకటడుగుతాను చెప్పు! పాఠకుడి ప్రయత్నమేమీ లేకుండా పద్యమనేది చప్పున బోధపడిపోవడం మంచిదా? లేక ప్రవేశించిన కొద్దీ కొత్త తలుపులు తెరుచుకొనే పద్యం మంచిదా?"

"బాగా అడిగావు ఈ ప్రశ్ననే యింకో విధంగా వెయ్యాలంటే పామరుణ్ణి రంజించే రచన మంచిదా అని."

"ఔను ఏది మంచిది? ఏది గొప్పది."

"ఏక కాలంలోనే పండిత పామరులుభయులనీ రంజించేదే గొప్ప కవిత్వం. ఈ ప్రామాణ్యాన్ని చూపించి ఇప్పటికీ ఎప్పటికీ నేను తిక్కన, వేమన, గురజాడలు మహాకవులని చాటడం మానలేను."

రేడియో ప్రసారితం : హైదరాబాదు కేంద్రం

ముద్రణ : తెలుగుదేశం వారపత్రిక, అక్టోబరు 25,1954

కవిత్రయం : తిక్కన

నా కవిత్రయం వేరు. ఆది కాలంలో తిక్కన, మధ్యకాలంలో వేమన, ఆధునిక కాలంలో గురజాడ నాకు అభిమాన కవులు. ఈ ముగ్గురూ కూడా ప్రజాకవులే కావడం విశేషం. తిక్కన ప్రజాకవి గాబట్టే భారతాన్ని 'ఆంధ్రావళి మోదముం బొరయ'గా రచించాననగలిగాడు.

నన్నయగారు బ్రాహ్మణోత్కర్షతో 75% సంస్కృతం 25% తెలుగులో రాయగలిగితే, తిక్కన 75% తెలుగుపదాలు వాడి మిగతా 25% మాత్రమే అవసరాన్ని బట్టి సంస్కృత పదాలు వాడారు. తిక్కనది 'డ్రమటిక్ నెరేషన్'. ఎర్రన అతుకు కనపడకుండా ముందు నన్నయ శైలితో ప్రారంభించి కొంత దాకా కొనసాగించి, తర్వాత క్రమంగా తిక్కన శైలికి పరిణమించి ఒక చిన్న 'ఇంజనీరింగ్ ఫిట్ ' చేశాడు.

అర్జునుడికి నన్నయ ఇంద్రనందనుడనీ, శ్వేతవాహనుడనీ, సంక్రందననందనుడనీ సంస్కృత సంబోధనలు చేస్తే తిక్కన కవ్వడి, వివ్వచ్చుడు, కర్రి – అనే తెలుగుపదాలు వాడాడు. 'పద్మవ్యూహం' అంటే తిక్కన తెలుగులో 'తమ్మిమొగ్గరం' అన్నాడు. తిక్కన ప్రయోగించిన తెలుగుపదాలు చూస్తుంటే ఎట్లాంటి క్లిష్టమైన భావాన్ని కూడా తెలుగుభాషలో చెప్పడానికి పదాలు లేకపోలేదనిపిస్తుంటుంది.

చాలా కాలం క్రితం స్వర్గీయ విశ్వేశ్వరయ్యగారు కాబోలు చెప్పిన ప్రకారంగా విశాఖపట్నం సముద్రంలోకి ఓడలు వచ్చేందుకు 'డ్రెడ్జర్లు' తెప్పించి పూడిక తీయిస్తుంటే అది చూచిన రేవు కార్మిక పామరజనం 'డ్రెడ్జరు'ను తెలుగులో అందంగా 'త్రవ్వోడ', 'తవ్వోడ' అని పిలవడం ప్రారంభించారు. త్రవ్వు + ఓడ = త్రవ్వోడ, త్రవ్వేవోడ అని వ్యుత్పత్తి చెప్పుకోవచ్చు. 'డ్రెడ్జరు'కు అంతకంటే మంచి తెలుగుపదం మనకు ఈనాటికీ దొరకదు. ఇట్లాంటి అపురూపమైన ధోరణిలో తిక్కనగారు యెన్నో తెలుగు ప్రయోగాలు కూర్చారు.

నన్నయది పాటకు అనువైన సంగీతమయమైన కవిత్వమైతే, తిక్కనది మాట్లాడే కవిత్వం, సంభాషణాత్మక శైలి. కేవలం ఇంతేకాదు. తిక్కన 'సినిమాటిక్'గా కూడా రాస్తాడు. కృష్ణుడు రాయబారం వెళ్లే ముందు ద్రౌపది అతని ముందు చేసిన ప్రసంగ ఘటంలో ద్రౌపదిని తిక్కన 'క్లోజప్'లో చూపుతాడు.

కం॥ "ఇవ్వి దుస్ససేను వ్రేళ్ళం
దవిలి సగము ద్రెస్సిపోయి తక్కిన యని కౌ
రవుల యెడ దీరుమాటల
యవసరమున దలపవలయు నచ్చుత వీనిన్

ఇక తిక్కనగారి కవిత్వంలో నాకు 'డయలిక్టికల్ థీరీ' కూడా కనపడుతుంటుంది. మార్క్స్ తర్కభాషలో అన్నట్లుగా థీసిస్ + యాంటీ థీసిస్ = సింథసిస్ లాగా ఆధునికాంగ్ల కవి డిలాన్ థామస్ తన కవిత్వం గురించి తానే యిట్లా చెప్పుకొన్నాడు. మొదట తనకు ఏదో వొక భావం మెదిలితే, దానికి పూర్తి విరుద్ధమైన భావం సృష్టించి, ఆ రెండింటికీ యుద్ధం చేయించి, పోరాటం పెట్టి, తగవులాడించి అందులో నుండి కడకు వొక సమన్వయ భావ సమన్వితంగా కవిత్వమల్లుతానంటాడు. అట్లనే తిక్కనగారి 'హరిహరనాథ' కల్పనలో నాకు ఈ ధోరణే గోచరిస్తుంటుంది.

"శ్రీయనగౌరి నాబరగుచెల్వకుజిత్తము పల్లవింప భ
ద్రాయితమూర్తియై హరిహరంబగు రూపము దాల్చి.."

అన్నపుడు హరిహర విభేదం చెప్పకుండా, చెల్వలకు అనే బహువచనం ప్రయోగించక, 'చెల్వకు' అని చెప్పి తిక్కన వొక కంపోజిట్ ఇమేజి ప్రసాదించాడు.

అట్లనే మరొకచోట

కం॥ "హరహరనాథునకు మరు
త్సరిదాకల్పిత మనోజ్ఞచరణ శిరస్సుం
దరమూర్తికి..."

అంటాడు – అంటే, విష్ణువుకు గంగ కాళ్ల వద్ద వుంటే, శివుడికి శిరస్సు మీద వుంటుంది– ఈ విరుద్ధ భావాలను తీసుకని వొకటిగా గండరించి 'చరణ శిరస్సుందర మూర్తి' – అంటాడు తిక్కన. బహుక్లిష్టమైన, మనోజ్ఞమైన వూహ.

అట్లనే –

కం॥ "త్రిభువనశుకదృఢ పంజర
విభవమహితునకు సమస్తవిష్టప నిర్మో
క భుజంగపతి కఖిలిలజగ
దభిన్న రూపునకు భావనాతీతునకున్."

అనే పద్యంలో కూడా రెండు విరుద్ధ కల్పనలున్నాయి. విష్ణుమూర్తేమో "త్రిభువన శుక దృఢపంజర... " అంటే మూడు లోకాలనే చిలుకను పంజరంగా గలిగినవాడు, అంటే మూడు లోకాలను తనలో ఇముడ్చుకుని రక్షించే రక్షకుడు. ఇక శివుడేమో "సమస్త విష్టపనిర్మోక భుజంగపతి.." అంటే, పాము కుబుసం వదిలినట్లుగా సమస్త లోకాల్ని వదిలివేసిన సన్యాసిరాజు

శివుడు అనే విరుద్ధ భావం వుంది. ఈ రెంటినీ డబుల్ ఎక్స్‌పోజర్‌లో లాగా కల్పి "అభిన్నరూపునకు భావనా తీతునకున్" అన్నాడు తిక్కన.

ఇకపై కందపద్యం నడకలో మరో చిత్రమైన అందం కూడా వుంది. నాలుగింట 'జ' గణం వాడినందువల్ల "భుజంగపతి కఖిల జగద భిన్నరూపునకు" అనే 'భుజంగగమనా'న్ని నడకలో సాధించగలిగాడు. అంతేకాదు, అక్కడితో పద్యభావం అయిపోయినా పాదపూరణంలో 'భావనాతీతునకున్' అనే ప్రయోగం వేసి ఎంతో ఔచిత్యాన్నీ, సౌందర్యాన్నీ తిక్కనగారు సాధించారు.

తిక్కన కందాల్లో ఎన్నో అందాలు ప్రదర్శించారు. ఈ తిక్కన కందపద్యాలే నా 'సిరిసిమువ్వా' కందపద్యాల శతక రచనకు ప్రేరణ.

ఇకపోతే తిక్కన జీవితం గురించి స్పష్టమైన చారిత్రక సమాచారమేమీ మనకు లభ్యం కాలేదు. అయినా ఆయన జీవితం గురించి నేను స్క్రీన్‌ప్లే రూపంలో స్థూలంగా కొంత వూహించాను. ఖడ్గతిక్కన, కవితిక్కన లిద్దరూన వొకటేనా కాదా అని నేను గతంలో విఖ్యాత చరిత్రకారులు కీ.శే. మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారి నడిగినప్పుడు ఆయన ఎట్లయినా వూహించుకోవచ్చునీ, దేనికీ నిర్దుష్టమైన ఆధారాలు లేవనీ చెప్పారు.

తిక్కన భారత రచనా ప్రారంభదశను గురించి నేనిట్లా వూహిస్తున్నాను. తిక్కన వంశీకులు రాజాస్థానాల్లో కీలకమైన మంత్రి పదవుల వంటి వాటిలో వుండినవారు గనుక – ఒక విధమైన భోగభాగ్యాల మధ్య పెరిగి వుండాలి. 15–16 ఏళ్ల ప్రాయమప్పుడు వివాహమై వుండాలి. భార్య మరీ బాల్యంలో వుండబట్టి, కార్యం కానందున, 17–18 ఏళ్లకల్లా తిక్కన వేశ్యాసాంగత్యంలో వుండి వుంటాడు. (ఆ రోజుల్లో వేశా సాంగత్యం అపచారమేమీ కాదు...)

ఇట్లా వున్న దశలో మనుమసిద్ధిరాజుగారు భారతానువాదం పూర్తి చేయించాలనే తలంపుతో – నన్నయ్యగారు రాసిన వొక పద్యం తాటాకు మీద రాసి – దాన్ని చుట్టుపట్ల కవులందరికీ 'సర్క్యులేట్' చేయించి, ఆ ఫక్కీలో కవిత్వం రాసిన వారి నెవరినయినా యెన్నిక చేసి మహాభారత శేషభాగము పూర్తి చేయించాలనుకున్నాడు.

తిక్కన దగ్గరకు ఆ తాటాకు సర్క్యులేషన్ కోసం వచ్చినపుడు – వేశ్యాగృహంలో తాంబూలం నములుతూ వుయ్యాలమీద వూగుతూ వుండా – సేవకుడు ఆ తాటాకును తన చేతికిచ్చి విషయం విన్నవించుకోగా – తిక్కన ఆ తాటాకును ఎగాదిగా చూసి దాని మీద తన నోటి తమలపాకు రసం పూసి, మరే పద్యమూ రాయకుండానే తిరిగి పంపించి వేస్తాడు. రాజుగారు కోపపడి తిక్కనను పిలిపిస్తాడు.

తిక్కన వెళ్లి రాజుగారితో ఇట్లా అంటాడుః ఎవరైనా సరే నన్నయ్యగారి యెంగిలితోనే కదా భారతరచనను పూర్తి చేయగలిగేది. నేనూ అంతే. అయితే నేను తాంబూలరసం ఎంగిలితో కాస్త మెరుగుపెట్టాను గనుక. యేదో కొంత సొంత ధోరణిలో నన్నయ్యమార్గానికి మెరుగుపెట్టగలననే ధీమాతోనే నేనట్లా చేశానని సగర్వంగా చెప్పుకొంటాడు. అందుకు మనుమసిద్ధి సంతోషపడి తిక్కనను భారతానువాదానికి ఉపక్రమించమంటాడు. ఆ పిమ్మటనే తిక్కన భారత రచనకు ఉపక్రమించి వుంటాడు.

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Saahityamlo+Viplavam

* * *